

Asia: VN/3063/2020

Lausuntopyyntö työryhmän mietinnöstä positiivista luottotietorekisteriä koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

LAUSUNTO MIETINNÖSTÄ POSITIIVISTA LUOTTOTIETOREKISTERIÄ KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI

Oikeusministeriö on pyytänyt tietosuojavaltuutetun toimistolta lausuntoa positiivista luottotietorekisteriä koskevan lainsäädännön valmistelusta vastaavan työryhmän mietinnöstä positiivista luottotietorekisteriä koskevaksi lainsäädännöksi. Kiitämme mahdollisuudesta lausua mietinnöstä.

Mietinnössä työryhmä ehdottaa säädettäväksi uuden lain positiivisesta luottotietorekisteristä. Rekisteriä käytettäisiin ennen kaikkea luotonannossa sekä eräiden rahoitusvakauden seurannasta ja luottomarkkinoiden valvonnasta vastaavien viranomaisien toiminnassa. Lisäksi mietinnössä ehdotetaan muutettavaksi eräitä muita lakeja, kuten kuluttajansuojalakia ja luottotietolakia.

Esityksen tavoitteet ja vaikutukset

Esityksen mukaan positiiviseen luottotietorekisteriin talletettaisiin tietoja luonnollisten henkilöiden luotoista ja tuloista. Esityksen mukaan laissa määritellyt luotonantajat olisivat velvollisia ilmoittamaan laissa määriteltyjä luottoja koskevia tietoja rekisteriin. Rekisteriin talletettaisiin lisäksi tulotietorekisteriin sisältyviä tietoja luotonhakijan tuloista. Tietoja luovutettaisiin luotonantajille luotonantotilanteessa luotonhakijan luottokelpoisuuden arvioimista varten. Lisäksi tietoja luovutettaisiin myös viranomaisille, jotka tarvitsevat tietoja rahoitusmarkkinoiden vakauden ja luottomarkkinoiden valvontaan ja seurantaan liittyvien tehtäviensä hoitamiseksi ja päätöksentekonsa tueksi.

Esityksen mukaan hankkeen avulla pyrittäisiin torjumaan ylivelkaantumista luomalla parempi tietopohja sekä yksittäisiin luotonantotilanteisiin että rahoitusvakauden ja luottomarkkinoiden seurantaan ja valvontaan. Lisäksi rekisterin piiriin kuuluvat luonnolliset henkilöt saisivat kootusti yhdestä paikasta ajantasaisen tiedon omista luotoistaan, minkä tarkoituksena olisi edistää kotitalouksien tietoisuutta omasta taloudellisesta tilanteestaan.

Tietosuoja- ja luottotietorekisteristä on keskeistä, että positiivisessa luottotietorekisterissä on kyse luonnollisen henkilön luottoja ja tuloja koskevista yksityiskohtaisista ja kattavista tiedoista, joita luovutettaisiin säännönmukaisesti laajalle ja varioivalle joukolle tiedon vastaanottajia. Huomattavaa on, että rekisteriin talletettaville tiedoille määritellyt eri käyttötarkoitukset vaikuttaisivat esityksen perusteella edellyttävän keskenään eri laajuista henkilötietojen käsittelyä. Viranomaisille niiden valvontatehtäviä varten suoria tunnistetietoja sisältäviä henkilötietoja olisi esityksen mukaan välttämätöntä luovuttaa

lähinnä yksittäisissä tapauksissa. (Mietintö s. 35-36) Tämän takia olisi keskeistä, että eri käyttötarkoituksiin tarvittavien henkilötietojen laajuutta, erityisesti niiden yksityiskohtaisuutta, arvioitaisiin systemaattisesti koko esityksen läpi huomioiden erot eri käsittelytarkoitusten välillä. Esityksessä tietojen tarpeellisuutta on keskeisimmiltä osin perusteltu, mutta joiltain osin tietojen käsittelyn tarpeellisuutta koskevat perustelut jäävät yleiselle tasolle.

Muistiossa esityksen yhteiskunnallisia vaikutuksia käsittelevään osioon on sisällytetty jakso, joka käsittelee esityksen vaikutuksia henkilötietojen suojaan. Tällaisen lainsäädäntöhankkeiden yhteydessä suoritettavan yleisen tason vaikutusten arvioinnin ei voida kuitenkaan yksityiskohtaisuutensa puolesta katsoa vastaavan yleisen tietosuoja-asetuksen 35 artiklan mukaista vaikutusten arviointia, jonka suorittamisen tarpeellisuutta ei muistiossa ole arvioitu.

On jokseenkin selvää, että muistiossa esitetty positiiviseen luottotietorekisteriin liittyvä henkilötietojen käsittely täyttää 35 artiklan mukaisen vaikutustenarvioinnin suorittamiselle asetetut edellytykset. Kun henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinoja määritellään keskeisiltä osin lainsäädännöllä, olisi harkittava, tulisiko tietosuoja koskeva vaikutusarviointi toteuttaa soveltuvilta osin lainsäädännön valmistelun yhteydessä, jotta vaikutustenarviointi kattaisi rekisteröityjen näkökulmasta keskeiset kokonaisvaikutukset. Lainvalmisteluvaiheen yhteydessä vaikutustenarviointia ei kuitenkaan todennäköisesti ole mahdollista tehdä niin yksityiskohtaisella tasolla, ettei tarvetta rekisterinpitäjän suorittamalle vaikutustenarvioinnille enää olisi. (Ks. yleisen tietosuoja-asetuksen 35 artiklan 10 kohta)

Esityksen perusteluista olisi hyvä avata, miten yleisen tietosuoja-asetuksen 35 artiklan mukainen tietosuoja koskeva vaikutustenarviointi on tarkoitus toteuttaa positiivisen luottotietorekisterin kohdalla; miltä osin vaikutustenarviointi toteutetaan lainsäädäntötyön yhteydessä ja miltä osin sen toteuttaminen jää rekisterinpitäjän vastuulle. Vaikutustenarvioinnin kattavuuden kannalta keskeistä olisi, että hankkeen tietosuoja-vaikutuksia arvioitaisiin tarkemmin suhteessa nykytilanteeseen. Mietinnössä esitetyn positiivisen luottotietorekisterin käyttöönoton myötä luotonantajilla olisi saatavilla luottokelpoisuuden arviointiin nykytilanteeseen verrattuna entistä yhdenmukaisempaa

yksityiskohtaista henkilötietoa, jonka analysointimahdollisuudet mahdollisesti paranevat. Esimerkiksi tähän voi liittyä riskejä, joita voisi olla tarpeellista arvioida nykyistä kattavammin hankkeen jatkovalmistelun yhteydessä.

Positiivisen luottotietorekisterin rekisterinpitäjä

Esityksen 2 §:ssä säädettäisiin positiivisen luottotietorekisterin rekisterinpitäjistä. Pykälän mukaan positiivisen luottotietorekisterin rekisterinpitäjänä toimisi Verohallinnon Tulorekisteriyksikkö. Esitettyä 2 §:ää koskevien säännöskohtaisten perusteluiden mukaan tulorekisteriyksikkö on organisatorisesti osa Verohallintoa ja yksi sen organisaatorakenteen mukaisista toimintayksiköistä. Näin ollen, vaikka Tulorekisteriyksikkö toimisikin yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitettuna positiivisen luottotietorekisterin rekisterinpitäjänä, voisi se rekisterinpitotehtävää hoitaessaan hyödyntää Verohallinnon yleisen organisaatorakenteen mukaisia kaikkien yksiköiden yhteisiä tukitoimintoja, kuten esimerkiksi Verohallinnon tieto- ja yleishallinnollisia tukitoimintoja sekä Verohallinnon yhteistä tietosuoja- ja tietoturvainfrastruktuuria. (Mietintö s. 63.)

Hankkeen jatkovalmistelussa esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa käsiteltyä Tuloveroyksikön roolia rekisterinpitäjänä on tarpeellista vielä tarkentaa, jotta rekisterinpitäjän vastuu olisi mahdollisimman selkeästi määritelty. Erityisesti Tuloveroyksikön suhdetta Verohallintoon on tarpeellista tarkentaa yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 1 kohdan 7 alakohdan mukaisen rekisterinpitäjän määritelmän sekä yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisten rekisterinpitäjän velvoitteiden valossa. Tässä arvioissa olisi keskeistä avata esimerkiksi Tuloveroyksikön roolia positiiviseen luottotietorekisteriin liittyvän henkilötietojen käsittelyn keinojen määrittelyssä esimerkiksi henkilötietojen käsittelyä määrittävien teknisten ratkaisujen osalta. Rekisterinpitäjäkysymykseen liittyy myös myöhemmin esitetyt kommentit ilmoitusvelvollisen velvollisuudesta huolehtia tietojen oikeellisuudesta.

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletettavat tiedot

Esityksen 3-12 §:n mukaan laissa olisi säädetty positiiviseen luottotietorekisteriin talletettavista tiedoista. Yleisellä tasolla talletettavien tietojen osalta tietojen tarpeellisuutta on perusteltu esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa, mutta tietojen tarpeellisuutta on osittain hankala arvioida perusteiden jäädessä joiltain osin melko yleiselle tasolle. Jatkovalmistelussa olisi syytä avata tietojen tarpeellisuutta yksityiskohtaisemmin jokaisen positiiviseen luottotietorekisteriin talletettavan tietokategorian kohdalla, jotta tietojen tallettamisen tarpeellisuutta olisi mahdollista arvioida.

Esitetyn lain 9 §:ssä säädettäisiin positiiviseen luottotietorekisteriin talletettavista maksuviiviedoista. Esitetyn pykälän mukaan positiiviseen luottotietorekisteriin saa 4 §:ssä tarkoitettujen luottojen osalta tallettaa tiedon vähintään 45 päivää eräpäivästä viivästyneestä

maksusta sekä tiedon luoton eräännyttämisestä, jos luotto sen johdosta on erääntynyt kokonaan maksettavaksi. Mietinnön mukaan kyseinen maksuviivetieto eroaisi luottotietoyhtiöiden ylläpitämiin luottotietorekistereihin tallettavista maksuhäiriömerkinnöistä olennaisesti ennen kaikkea siinä, ettei niitä luovutettaisi rekisteristä enää sen jälkeen, kun luotto on maksettu. (Mietintö s. 33)

Positiivista luottotietorekisteriä koskevan hankkeen kanssa samanaikaisesti luottotietolakiin perustuvien maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikaa koskevaa sääntelyyn ollaan esittämässä muutoksia, joiden myötä saatavan suorittaminen lyhentäisi tiettyjen maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikoja luottotietoyhtiöiden ylläpitämässä luottotietorekistereissä yhteen kuukauteen. Tämän muutoksen seurauksena mietinnössä esitetyn positiivisen luottotietorekisteriin merkittävän maksuviivetiedon ja luottotietoyhtiöiden ylläpitämiin luottotietorekisteriin merkittävien maksuhäiriömerkintöjen välistä eroa ei voitane enää pitää täysin selvänä.

Eryteisesti tämän rekisteriin talletettavan tietotyypin osalta on syytä kiinnittää huomiota niihin riskeihin, joita rekisteröidylle voi aiheutua kyseisen tiedon käsittelystä. Kuten mietinnössäkin on tuotu esiin, nyt esitetyn aikarajan puitteissa saattaa mahdollisesti aiheutua maksuviiveitä myös tahattomasti esimerkiksi unohduksen tai tiedon-kulkuun liittyvien ongelmien vuoksi. Näistä riskeistä johtuen mietinnössä esitetyn 45 päivän aikarajan sijasta 60 päivän aikarajaa voidaan pitää kannatettavampana vaihtoehtona. Lisäksi, kuten mietinnössäkin todetaan, 60 päivän aikarajan puolesta puhuisi se, että aikaraja olisi yhdenmukainen luottotietolain 14 §:n mukaisen velkojan ilmoittaman maksuhäiriötiedon kanssa eikä tällöin varsin todennäköisesti olisi kyse tahattomista maksuviiveistä. (Ks. mietintö s. 57)

Maksuviivetiedon kohdalla on rekisteröidyn kannalta keskeistä, että luotonantaja olisi velvollinen ilmoittamaan tiedon viivästyneen summan lyhentämisestä positiiviseen luottotietorekisteriin. Esityksen säännöskohtaisten perusteluiden mukaan, jos viivästyntä summaa lyhennetään, tulisi ajantasainen tieto päivittää rekisteriin kahden arki-päivän kuluessa suorituksen tekemisestä (Mietintö s. 72). Esitetyn pykälätekstin ja säännöskohtaisten perusteluiden perusteella jää kuitenkin avoimeksi, kuuluisiko tämä tieto ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluviin tietoihin. Selvyyden vuoksi esitystä olisi tarkennettava jatkovalmistelussa tältä osin.

Esitetyssä 11 §:ssä säädettäisiin positiiviseen luottotietorekisteriin tallettavista tulotiedoista. Esitetyn pykälän mukaan positiiviseen luottotietorekisteriin saisi tallettaa tulotietojärjestelmästä annetussa laissa (53/2018) tarkoitettuun tulorekisteriin talletetut tiedot, jotka ovat tarpeen rekisteröidyn brutto- ja nettotulon laskennassa. Esityksen säännöskohtaisten perusteluiden mukaan positiivisessa luottotietorekisterissä tietoja tarvittaisiin ainoastaan kuukausittaisella summatasolla brutto- ja nettotuloon eriteltynä sekä lisäksi eriteltynä siten, että tietojen perusteella voidaan erottaa toisistaan työ- tai toimeksiantosuhteen perusteella maksetut suoritukset ja etuusperusteiset suoritukset. (Mietintö, s. 75)

Perusteluiden mukaan tulotietoja tarvittaisiin rekisterille määritellyissä käyttötarkoituksissa ainoastaan kuukausittaisella summatasolla, mutta tästä huolimatta positiiviseen luottotietorekisteriin esitetään tallettavaksi tätä yksityiskohtaisempaa tulotietorekisteristä saatavaa tulotietoa. Tästä johtuen esityksen jatkovalmistelussa tulisi esittää tarkempia perusteluita sille, miksi Tulorekisteriyksikön laskemien summataason tietojen tallettaminen rekisteriin ei olisi riittävää ja miksi tätä yksityiskohtaisemman tiedon tallettaminen rekisteriin on tarpeen.

Esitetystä 12 §:ssä säädettäisiin positiiviseen luottotietorekisteriin tallettavasta vapaaehtoisesta luottokiellosta. Positiiviseen luottotietorekisteriin saa tallettaa tiedon rekisteröidyn tekemästä määräaikaisesta tai toistaiseksi voimassa olevasta vapaaehtoisesta luottokiellosta. Pykäläesityksen mukaan positiivisesta luottotietorekisteristä saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tiedon vapaaehtoisesta luottokiellosta luottotietotoiminnan harjoittajille luottotietolaissa (527/2007) tarkoitettuun luottotietorekisteriin tallettamista ja rekisteristä luovuttamista varten, jos rekisteröity antaa tähän suostumuksensa. Esityksen säännöskohtaisten perusteluiden mukaan, koska suostumus annettaisiin tietojen luovuttamiselle luottotietolaissa tarkoitetuille luottotietotoiminnan harjoittajille näiden ylläpitämiin luottotietorekistereihin, koskisi suostumus myös mahdollisia uusia toimijoita, jotka tällaista laissa säädettyä toimintaa alkavat harjoittaa. (Mietintö, s. 77)

Pykäläesityksellä on ilmeisesti tavoiteltu rekisteröidyn kannalta mahdollisimman vaivatonta ratkaisua, mitä sinänsä voidaan pitää toivottavana ja tarkoituksenmukaisena. Yleisen tietosuojasetuksen 4 artiklan 11 alakohdan mukaisen suostumuksen antaminen henkilötietojen luovutukseen etukäteen identifioimattomalle joukolle tiedon vastaanottajia ei kuitenkaan näytä mahdolliselta, sillä ennalta identifioimaton vastaanottajajoukko näyttäisi johtavan väistämättä siihen, ettei suostumukselle asetettu tarkkarajaisuuden edellytys täyttyisi. Tämän takia esityksen jatkovalmistelussa tulisi arvioida tarkemmin suostumuksen edellytysten täyttymistä esitetyn 12 §:n osalta. Vaihtoehto tälle olisi se, että mikäli vapaaehtoista luottokieltoa koskevaa tietoa ryhdyttäisiin luovuttamaan uusille luottotietotoiminnan harjoittajille, rekisteröidyltä pyydetäisiin luovutukseen erillinen uusi suostumus.

Ilmoitusvelvollisen velvollisuus huolehtia tietojen oikeellisuudesta

Esitetystä 19 §:n ensimmäisessä momentissa säädettäisiin ilmoitusvelvollisen velvollisuudesta huolehtia sen positiiviseen luottotietorekisteriin ilmoittamien tietojen oikeellisuudesta. Pykäläesityksen toisen momentin mukaan rekisteröidyn tai Tulorekisteriyksikön epäillessä tietojen virheettömyyttä tai ajantasaisuutta olisi Tulorekisteriyksiköllä oikeus vaatia, että ilmoitusvelvollinen tarkistaa ja tarvittaessa oikaisee ilman aiheutonta viivytystä kyseiset henkilötiedot. Esityksen säännöskohtaisten perusteluiden mukaan ilmoitusvelvollisen tulisi tässä tapauksessa viipymättä tarkistaa tietojen oikeellisuus ja tarvittaessa toimittaa korjatut tiedot positiiviseen luottotietorekisteriin (Mietintö s. 84). Esityksen säännöskohtaisten perusteluiden mukaan pykälällä ei rajattaisi positiivisen luottotietorekisterin rekisterinpitäjän eli Tulorekisteriyksikön vastuuta huolehtia rekisterin tietojen oikeellisuudesta, vaan asetettaisiin tietojen ilmoittajalle korostunut velvollisuus huolehtia tietojen virheettömyydestä ja ajantasaisuudesta. (Mietintö s. 84.)

Pykäläesityksen toisen momentin mukainen menettely ei sinänsä liene ongelmallinen, mutta esityksen jatkovalmistelussa olisi syytä avata selkeämmin yleisen tieto-suojaasetuksessa säädettyjen rekisterinpitäjän velvoitteiden valossa sitä, miten vastuu tietojen virheettömyydestä jakautuu rekisterinpitäjän ja ilmoitusvelvollisen välillä. Tämän osalta yllä viitattu säännöskohtaisissa perusteluissa oleva rekisterinpitäjän vastuuta korostava tarkennus on erittäin tarpeellinen. Jatkovalmistelussa esitetyn pykälän toista momenttia ja sitä koskevia perusteluita olisi kuitenkin syytä vielä tarkentaa siten, että esityksestä kävisi selkeämmin ilmi, että laissa säädetty positiivisen luottotietorekisterin rekisterinpitäjä on vastuussa rekisteriin talletettujen tietojen oikeellisuudesta, jolloin sen tulee määrittää, onko rekisteriin talletettu tieto virheellinen vai ei.

Esitetyn 19 §:n kannalta on lisäksi keskeistä huomioida, että tietosuojavaltuutetun toimistolla käytössä olevat toimivaltuudet eroaisivat ilmoitusvelvollisten sekä rekisterinpitäjän välillä. Tietosuojavaltuutetun toimiston seuraamuskollegio voi määrätä yksityisellä sektorilla toimivalle ilmoitusvelvolliselle tietosuoja-asetuksen 83 artiklan mukaisen hallinnollisen seuraamusmaksun. Rekisterinpitäjäksi esitetyn Verohallinnon Tuloveroyksikön kohdalla tämä ei puolestaan ole mahdollista, sillä tietosuojalain 1050/2018 24 § 4 momentin mukaan seuraamusmaksua ei voida määrätä valtion viranomaisille. Myös tämän vuoksi olisi tärkeää, että tietojen oikeellisuuteen liittyvien vastuut ja velvoitteet olisi määritelty mahdollisimman selkeästi.

Tietojen luovuttaminen positiivisesta luottotietorekisteristä

Esitetystä 20 §:ssä säädettäisiin tietojen luovuttamisesta luotonantajille. Pykälässä säädettäisiin siitä, missä tilanteissa luotonantajilla ja muilla elinkeinonharjoittajilla olisi oikeus saada tietoja rekisteristä salassapitosäännösten estämättä. Pykälässä säädettäisiin myös tiedoista, jotka pykälässä mainittuja tarkoituksia varten luovutettaisiin niin sanotulla luottotietoraportilla.

Tietojen luovutusten osalta keskeistä olisi, että positiivisessa luottotietorekisterissä olisi käytössä menettelytapoja ja mekanismeja, joiden avulla voitaisiin varmistua tiedon vastaanottajan oikeudesta käsitellä tietoja. Vaikka tällaisia mekanismeja voidaan ottaa käyttöön rekisterinpitoa käytännön tasolla määritettäessä, on kyseessä tieto-suojan näkökulmasta niin keskeisestä asiasta, että tähän liittyviä eri toteutusvaihtoehtoja olisi syytä arvioida myös positiivista luottotietorekisteriä koskevan lain säätämisen yhteydessä. Huomattavaa on, että tällaisista mekanismeista voitaneen luoda myös lainsäädännöllisillä ratkaisuilla, esimerkiksi säätämällä rekisterinpitäjälle velvollisuus ilmoittaa rekisteröidylle siitä, että häntä koskevia tietoja on luovutettu positiivisesta luottotietorekisteristä sekä tietojen vastaanottajatahosta.

Esityksessä luotonantajille luovutettavien tietojen tarpeellisuutta on keskeisiltä osin perusteltu. Esityksen jatkovalmistelussa luovutettavien tietojen tarpeellisuutta olisi kuitenkin jossain määrin syytä arvioida ja perustella yksityiskohtaisemmalla tasolla, perusteluiden jäädessä nyt joiltain osin jokseenkin yleiselle tasolle. Esityksen mukaan luottotietoraportilla luotonantajalle luovutettaisiin

tulojen ja korkotietojen osalta summatason tietoa, mitä voidaan pitää tietosuojanäkökulmasta toivottavana. Kuitenkin erityisesti rekisteristä luovutettavien luottokohtaisten tietojen kohdalla olisi tarpeellista arvioida ja avata tarkasti rekisteröidyn oikeuksille ja vapauksille aiheutuvan riskin näkökulmasta tarvetta näin yksityiskohtaisten tietojen luovuttamiselle. Arvioinnissa tulisi keskittyä siihen, miksi rekisteröidyn luottoja koskevan koostetun tiedon luovuttaminen luotonantajalle ei olisi riittävää.

Esitetyssä 21 §:ssä säädettäisiin tietojen luovuttamisesta eräille viranomaisille. Esityksen mukaan tietoja luovutettaisiin Suomen Pankille, Finanssivalvonnalle, Rahoitusvakuusvirastolle, kuluttaja-asiamiehelle ja Kilpailu- ja kuluttajavirastolle. Esityksen mukaan näillä viranomaisilla olisi oikeus saada välttämättömät tiedot, joita ne tarvitsevat rahoitusmarkkinoiden vakauden ja luottomarkkinoiden valvontaan ja seurantaan liittyvien tehtäviensä hoitamiseksi ja päätöksentekonsa tueksi. Mietinnön mukaan kyseisten viranomaisten tehtävät ja tarpeet ovat keskenään erilaisia ja luovuttavat tiedot tulisi antaa anonymisoidussa tai pseudonymisoidussa muodossa, mikäli se on riittävää tietojen käyttötarkoituksen kannalta. Esityksen mukaan suoria tunnistetietoja sisältäviä henkilötietoja olisi välttämätöntä luovuttaa lähinnä yksittäisissä tapauksissa, kuten konkreettisia valvontatapauksia varten. (Mietintö, s. 35-36.)

Hankkeen jatkovalmistelussa olisi syytä tarkentaa viranomaisille esitetyn pykälän nojalla luovutettavien tietojen luonnetta ja yksityiskohtaisuutta kunkin viranomaisen kohdalta erikseen. Koska mietinnön mukaan suoria tunnistetietoja sisältävän henkilötiedon luovuttaminen viranomaistahoille voisi tulla kyseeseen lähinnä yksittäisissä tapauksissa, voisi esitetyn lainsäädännön perusteluissa esimerkiksi avata tarkemmin niitä tilanteita, joissa yksilön identifioimisen mahdollistavan tiedon luovuttaminen viranomaisille on välttämätöntä pykälässä eriteltyjä tehtäviä varten.

Esitetyssä 22 §:ssä säädettäisiin tietojen luovuttamisesta rekisteröidyn vaatiessa käsittelyn rajoittamista. Esitetyn pykälän mukaan tiedot voitaisiin luovuttaa lain 20 ja 21 §:ssä säädettyihin tarkoituksiin sen estämättä, mitä yleisen tietosuoja-asetuksen 18 artiklan 1 kohdassa säädetään rekisteröidyn oikeudesta siihen, että rekisterinpitäjä rajoittaa henkilötietojen käsittelyä. Lisäksi ehdotetussa 20 §:ssä säädettäisiin, että rekisteröidyn vaatiessa käsittelyn rajoittamista, tulisi rekisteristä saatavalla luottotietoraportilla näkyä tieto siitä, että rekisteröity on kiistänyt tiedon paikkansapitävyyden. Esityksen säännöskohtaisten perusteluiden mukaan säännös olisi välttämätön rekisterin tavoitteiden kannalta ja sillä pyrittäisiin välttämään esimerkiksi tilanteita, joissa henkilö voisi vaatia rajoittamaan tietojensa käsittelyä tavoitteenaan saada helpommin luottoa, mikä voisi johtaa ylivelkaantumiseen. (Mietintö, s.92.)

Esityksen säännöskohtaisten perusteluiden mukaan yleisen tietosuoja-asetuksen 18 artiklan 1 kohdan mukaan rekisteröidyn kiistäessä henkilötietojen paikkansapitävyyden, tulee käsittelyä rajoittaa ajaksi, jonka kuluessa rekisterinpitäjä voi varmistaa niiden paikkansapitävyyden. (Mietintö s. 91) Esitetyn pykälän ja sitä koskevien perusteluiden kannalta on huomattava, että kyseinen yleisen tietosuoja-asetuksen 18 artikla kattaa myös kolme muuta tilannetta, joita ei kuitenkaan ole mainittu esitettyä pykälää koskevissa perusteluissa. Esityksen jatkovalmistelussa olisi syytä tarkentaa, onko

rajoitus tarkoitettu koskemaan ainoastaan perusteluissa mainittua 18 artiklan 1 kohdan a alakohdtaa, vai onko rajoituksen tarkoitus kattaa pykälätekstin mukaisesti myös muut artiklan alakohdat. Huomioiden kyseisen yleisen tietosuoja-asetuksen 18 artiklan mukaisen oikeuden kokonaisuutena, olisi esityksen jatkovalmistelussa perusteita oikeuden rajoittamiseen syytä arvioida tarkemmin rekisteröityjen näkökulmasta, sillä oikeus käsittelyn rajoittamiseen voi kattaa monia erilaisia tilanteita.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 18 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisten tilanteiden osalta esityksen jatkovalmistelussa olisi myös arvioitava vaihtoehtoa, jonka mukaan rajoitusvaatimuksen alaisia tietoja ei luovutettaisi positiivisesta luottotietorekisteristä ennen kuin rekisterinpitäjä on varmistanut tietojen paikkansapitävyyden. Tällöin rajoitusvaatimuksen alaisten tietojen osalta luotonantajalle voitaisiin luovuttaa ainoastaan tieto siitä, että rekisteröity on vaatinut käsittelyn rajoittamista. Tällaiseen ratkaisuun ei liittyne riskiä ylivelkaantumisesta, sillä kyseisessä tilanteessa luotonantajalla ei olisi riittävää tietopohjaa luottokelpoisuuden arvioimiseksi ja luoton myöntämiseksi. Lisäksi on keskeistä huomata, että kyseissä 18 artiklan mukaisessa kohdassa on väliaikaisesta tietojen käsittelyn rajoittamisesta.

Positiivisen luottotietorekisteriin liittyvästä viranomaisvalvonnasta

Esityksen mukaan positiivisen luottotietorekisterin tietosuojaan liittyvä valvonta kuuluu tietosuojavaltuutetulle EU:n tietosuoja-asetukseen sisältyvien yleissäännösten ja tietosuojalain (1050/2018) 8 §:n mukaisesti. Esityksen mukaan tämä valvonta on luonteeltaan yleistä henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuuden valvontaa, joka kuuluu tietosuojavaltuutetulle jo voimassa olevan sääntelyn perusteella, mistä johtuen positiivisesta luottotietorekisteristä annettavaan lakiin ei esitetä tähän liittyen erityisiä sään-nöksiä. (Mietintö, s. 94.)

Vaikka positiiviseen luottotietorekisteriin liittyvästä henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuuden valvonnasta ei mietinnössä esitetyn mukaisesti ole tarpeen säätää erikseen, olisi esityksen perusteluissa syytä avata tarkemmin tietosuojavaltuutetun toimiston valvontaroolia erityisesti sen käytössä olevien toimivaltuuksien osalta. Tähän liittyy myös aiemmin esitetyt tietojen oikeellisuudesta huolehtimiseen liittyvät huomiot tietosuojavaltuutetun toimiston toimivaltuuksista.

Mietinnön mukaan ehdotetulla uudella lainsäädännöllä ei arvioida olevan merkittävää vaikutusta tietosuojavaltuutetun harjoittamaan henkilötietojen käsittelyä koskevaan valvontaan, sillä esityksellä ei luoda uusia tehtäviä tietosuojavaltuutetulle, sillä tietosuojavaltuutetun tehtävät seuraavat suoraan jo voimassa olevasta lainsäädännöstä. (Mietintö, s. 45.)

Tämän osalta huomionarvioista on, että vaikka esitetyssä lainsäädännössä ei säädettäisi uusia tehtäviä tietosuojavaltuutetun toimistolle, on esityksessä kyse laajamittaisesta hankkeesta, jolla on todennäköisesti vaikutuksia tietosuojavaltuutetun toimiston resursseihin. Hankkeessa on kyse

laajamittaisesta henkilötietojen käsittelystä kontekstissa, johon liittyy merkittäviä intressejä niin rekisteröityjen kuin luotonantajien näkökulmasta, mikä voi heijastua lisääntyvinä yhteydenottoina ja vireille tulevina asioina tietosuojavaltuutetun toimistoon.

Tällä hetkellä luottotietoyhtiöiden suorittama henkilötietojen käsittely, erityisesti maksuhäiriömerkintöihin liittyvät asiat, muodostavat selkeän oman kokonaisuutensa tietosuojavaltuutetun toimistossa vireille tulevista asioista. Mikäli positiiviseen luottotietorekisteriin ryhdytään tallettamaan maksuviivetietoa, jolla tavoitellaan luottotietolain 14 §:ssä säädettyä velkojan ilmoittamaa maksuhäiriötietoa laajempaa maksuviiveiden ja rekisteröityjen kattavuutta, voidaan pitää todennäköisenä, että luottotietojen käsittelyyn liittyvien vireille tulevien asioiden määrä kasvaa tietosuojavaltuutetun toimistossa. Tästä johtuen esityksen jatkovalmistelussa hankkeen vaikutuksia tietosuojavaltuutetun toimiston resursointiin tulisi arvioida näiden seikkojen valossa.

Tietosuojavaltuutettu

Anu Talus

Ylitarkastaja

Silja Kantonen

Kantonen Silja
Tietosuojavaltuutetun toimisto